ตลาดพื้นบ้านลานนาไทย

รศ. อรศิริ ปาณินท์

เมื่อกล่าวถึงความคงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยโดยทั่วไปแล้ว วัฒนธรรมทางแถบลานนาไทย ซึ่งหมายถึงเขตจังหวัดทางเหนือ ซึ่งประกอบด้วย เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา แม่ฮ่องสอน แพร่ และน่าน เป็นพื้นที่ซึ่งลักษณะของวัฒนธรรมท้องถิ่นยังพอจะเห็นได้ชัดกว่าพื้นที่ส่วนอื่น ๆ และเป็นวัฒนธรรมร่วมของกลุ่มชนที่มีลักษณะเฉพาะของตัวเอง[1] ลักษณะวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้ส่งผลกระทบถึงสถาปัตยกรรมท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นบ้านพักอาศัย วัดและอาคารประกอบทางศาสนา เช่น สถูป เจดีย์ รวมทั้งมีอิทธิพลกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นประเภทตลาดและร้านค้าด้วย

ลักษณะของตลาดพื้นบ้านแถบลานนาไทยนี้มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว ซึ่งดูผิวเผินแล้วอาจไม่เห็นความสำคัญนัก แต่ถ้านำมาวิเคราะห์ในลักษณะงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมอาจพบว่าจากลักษณะเด่นของตลาดพื้นบ้านนี้สามารถจะจับรูปลักษณะเฉพาะออกมาประยุกต์ใช้กับความจำเป็นในการพัฒนาได้โดยคุณลักษณะของวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาตามเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปได้อย่างสมเหตุผล และยังสามารถให้วิญญานของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นหลงเหลืออยู่

จากความสนใจในแง่มุมดังกล่าวข้างต้น จึงใคร่เสนอรายงานจากการสำรวจลักษณะของตลาดพื้นบ้านลานนาไทย ซึ่งเริ่มสำรวจไปแล้ว 4 จังหวัด คือ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปางและ แม่ฮ่องสอน โดยถ่ายภาพสำรวจอำเภอรอบนอกของจังหวัดที่กล่าวแล้วเพื่อนำมาวิเคราะห์ลักษณะเด่นซึ่งสามารถประยุกต์ได้ของตลาดพื้นบ้านลานนา

บทนำ

ประเภทของตลาดพื้นบ้านลานนาซึ่งเป็นเนื้อหาสำคัญในการสำรวจนี้ คือตลาดซึ่งยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลักษณะดั้งเดิมของคนท้องถิ่น เป็นตลาดซึ่งเป็นที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนซึ่งปราศจากพ่อค้าคนกลาง ส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นตามแนวทางสัญจรหลัก[2] ของที่ขายเป็นประเภทผลิตผลเกษตรกรรม อาหาร เครื่องใช้พื้นบ้าน เช่น เครื่องสาน ฯลฯ ของเหล่านี้ชาวบ้านทำเอง ถึงเวลาก็นำมาขายแลกเปลี่ยนกันในลักษณะของสังคมใกล้ชิดแบบพี่น้อง มีความรับผิดชอบในบริเวณ

ค้าขายร่วมกัน การค้าขายมีระยะเวลาตามลักษณะการงานอาชีพของชุมชน บางที่อาจเป็นตลาดเช้า บางทีอาจเป็นตลาดซึ่งติดตอนบ่ายซึ่งเป็นระยะเวลาประมาณบ่าย 3 โมงจนถึงห้าโมงเย็น ส่วนตลาดเช้าจะติดเช้ามาก บางทีอาจติดตลาดตีสองตีสาม บางทีอาจติดตลาดตีห้าถึงหกโมงเช้าแล้วแต่ลักษณะของอาชีพ เช่น ทำนา ทำไร่ หรือรับจ้างอื่น ๆ ในบางตำบลที่ชาวบ้านทำไร่ ทำนา ตลาดมักติดตอนเช้าเพื่อหุงหาอาหารออกไปเป็นเสบียงตามไร่นา แต่บางตำบลที่ชาวบ้านทำงานประเภทรับจ้างต่าง ๆ ตลาดจะติดช่วงบ่าย เมื่อเสร็จจากงานรับจ้างแล้ว จะรีบกลับมาซื้อของจ่ายตลาด เพื่อทำกับข้าวเย็นเผื่อเช้าวันรุ่งขึ้น ลักษณะของตลาดนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะการทำมาหากินของชุมชนแต่ละแห่งซึ่งไม่เหมือนกัน

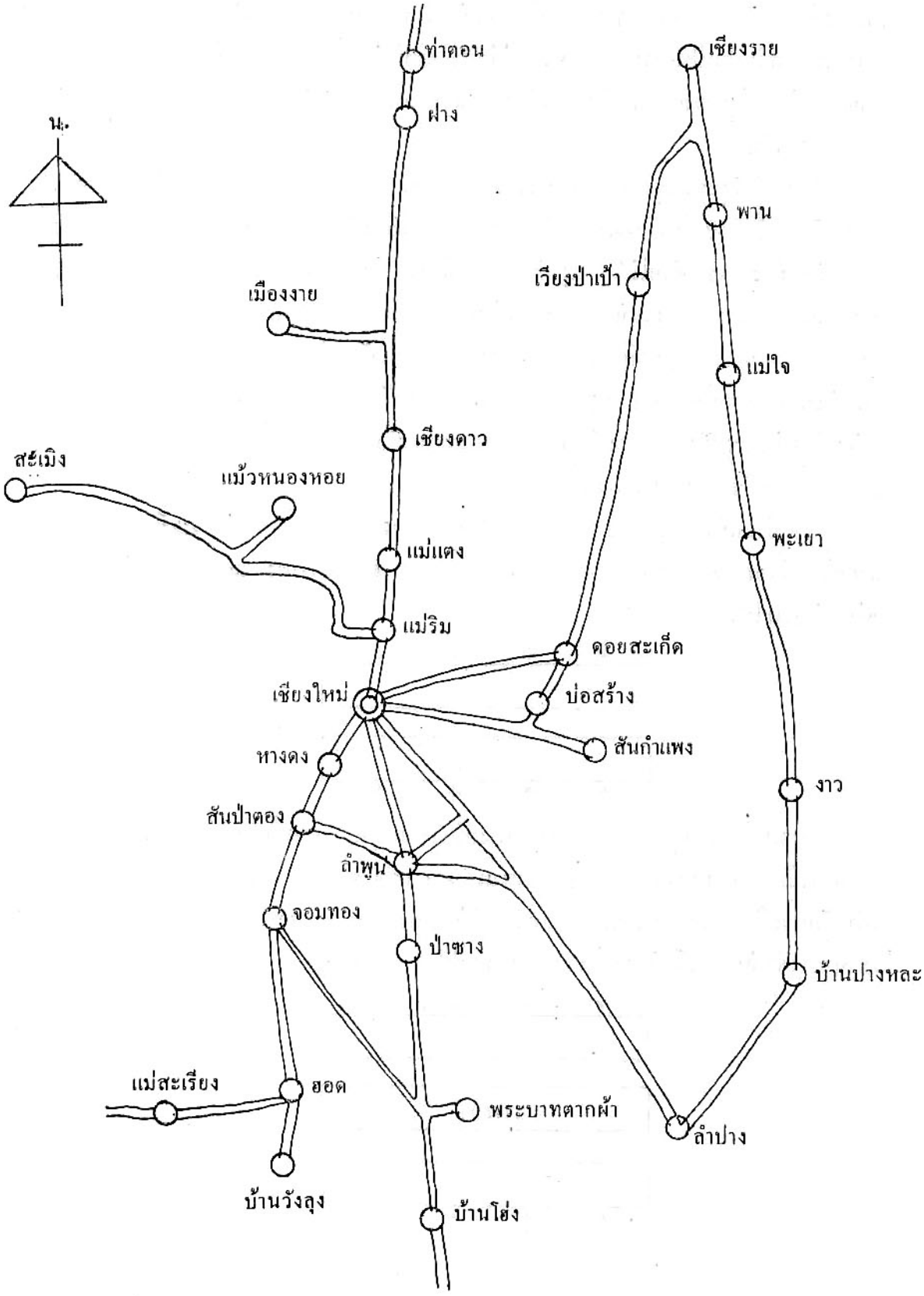
บริเวณที่น่าสนใจโดยรอบตัวเมืองเชียงใหม่

หากพิจารณาให้เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง (ดูแผนที่) สามารถสำรวจลักษณะตลาดพื้นบ้านตามอำเภอรอบนอกได้หลายเส้นทาง ถ้าขึ้นทางเหนือจะเดินทางสำรวจพบตลาดพื้นบ้านแถบ แม่ริม แม่แตง เชียงดาว เมืองงาย ฝางและท่าตอน ถ้าไปทางตะวันตกเฉียงเหนือจะออกไปแถบบ้านแม้วหนองหอย สะเมิง ถ้าลงมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้จะมาทางหางดงสันป่าตอง จอมทอง ฮอด แม่สะเรียง ถ้าลงมาทางใต้จะมาทางลำพูน ป่าซาง พระบาทตากผ้า บ้านโฮ่ง ซึ่งเส้นทางเชียงใหม่ ลำพูน ตามถนนสายเก่าเป็นเส้นทางที่สวยงามและจะพบตลาดพื้นบ้านเป็นระยะ ๆ ตลอดทาง

พื้นที่ซึ่งสามารถสำรวจตลาดพื้นบ้านอย่างน่าสนใจอีกส่วนหนึ่งคือ จากเชียงใหม่ผ่านสันกำแพง บ่อสร้าง ดอยสะเก็ด ขึ้นไปเชียงรายผ่านทางเวียงป่าเป้า และย้อนกลับลงมาทางใต้ผ่านอำเภอพาน แม่ใจ พะเยา เมืองงาว บ้านปางหละ ลำปาง และสามารถย้อนกลับไปลำพูนเชียงใหม่ได้อีก สำหรับเมืองงาวและลำปางนอกจากมีตลาดพื้นบ้านซึ่งน่าสนใจแล้ว ยังมีร้านค้าพื้นบ้านซึ่งมีลักษณะเด่น น่าศึกษาและอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติอย่างยิ่ง

ลักษณะของตลาดพื้นบ้านลานนา

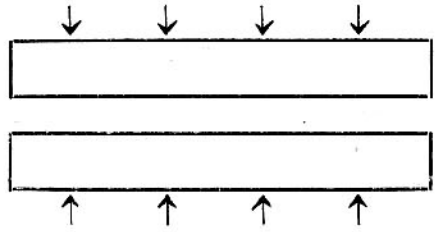
ลักษณะของตลาดพื้นบ้านลานนานั้น จุดเด่นมิใช่อยู่ที่ตัวงานสถาปัตยกรรม แต่อยู่ที่ลักษณะของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผสมผสานกลมกลืนกับสถาปัตยกรรม เริ่มตั้งแต่ลักษณะการติดตลาด ซึ่งในบางชุมชนอาจจะไม่มีลักษณะของสถาปัตยกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเลย เช่น ตลาดกลางแจ้งซึ่งใช้ร่มเป็นการยึดครองที่ว่างเมื่อมีกิจกรรมการซื้อขาย ซึ่งเรียกกันติดปากว่าตลาดร่ม ลักษณะตลาดประเภทดังกล่าวนี้ เมื่อไม่มีกิจกรรมจะเป็นพื้นที่โล่ง ๆ มีแผงขายของซึ่งเป็นไม้ไผ่วาง

น.
ท่าตอน
ฝาง
เมืองงาย
เชียงดาว
สะเมิง
แม้วหนองหอย
แม่แตง
แม่ริม
เชียงใหม่
หางดง
สันป่าตอง
ลำพูน
จอมทอง
ป่าซาง
แม่สะเรียง
ฮอด
บ้านวังลุง
พระบาทตากผ้า
บ้านโฮ่ง
เชียงราย
พาน
เวียงป่าเป้า
แม่ใจ
พะเยา
ดอยสะเก็ด
บ่อสร้าง
สันกำแพง
งาว
บ้านปางหละ
ลำปาง

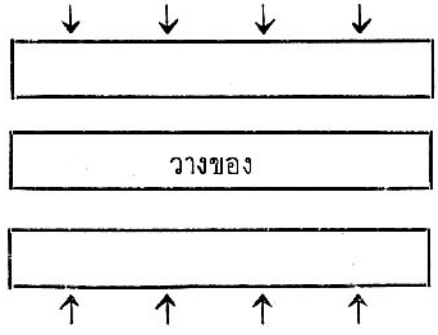
ระเกะระกะ แต่ในกรณีที่มีกิจกรรมการซื้อขายเช้าหรือบ่ายจะมีการนำสินค้ามาจากบ้านมาวางและมีร่มกางกันแดดกันฝนเป็นการยึดครองที่ว่างให้มีประโยชน์ใช้สอยเฉพาะเรื่องเกิดขึ้น เมื่อเวลาการซื้อขายเสร็จสิ้น ต่างคนต่างกลับบ้าน เก็บกวาดสิ่งของเก็บร่มกลับไป ที่ว่างนั้น ๆ จะเป็นที่ว่างโล่งในลักษณะเดิม

ในกรณีที่ชุมชนใหญ่ขึ้น มีระยะเวลาการติดตลาดนานขึ้น อาจจะเริ่มมีตัวอาคารซึ่งใช้งานเกี่ยวกับการซื้อขายเป็นลักษณะสถาปัตยกรรมพื้นบ้านซึ่งสร้างแบบหยาบ ๆ เป็นตลาดหรือกาด[3] ตามภาษาพื้นเมือง สร้างด้วยไม้ไผ่ มุงด้วยใบตองตึงหรือหญ้าคาแล้วแต่วัสดุนั้น ๆ จะหาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่นกาดบ้านท่าข้ามเหนือ และกาดบ้านแปะ (รูปที่ 1,2) อำเภอจอมทองซึ่งอยู่บนทางหลวงสายฮอด–แม่สะเรียง มีลักษณะเป็นกาดซึ่งติดในตอนเช้า ช่วงเวลาตีสี่ถึงตีห้าหรือหกโมงเช้า สิ่งที่น่าสังเกตจากกาดทั้งสองคือ กลุ่มอาคารสร้างแบบพื้นบ้านของทั้งสองกาดเป็นอาคารเล็ก ๆ เป็นกลุ่มล้อมกันอยู่เป็นรูปตัว L และตัว U ตรงกลางโล่งมีแผงขายของซึ่งในเวลาเริ่มมีแดดเร็วในฤดูร้อน อาจเริ่มมีร่มกางในบริเวณตอนกลาง

กาดบ้านแป้น (รูปที่ 3) อยู่บนทางสายเชียงใหม่–ลำพูนเป็นกาดซึ่งเริ่มเป็นอาคารถาวร มุงสังกะสี ลักษณะของการขายของตามแนวยาว 2 ฟาก ตัวอาคารโล่ง แคร่ไม้ไผ่ที่ใช้เป็นที่วางของเป็นลักษณะโปร่ง

กาดเหมืองจี้ (รูปที่ 4) อยู่ตามทางบ่าซาง–ลำพูน กาดนี้เริ่มประยุกต์คล้ายกับตลาดเทศบาลในเมือง คือมีการวางแผงขายของแน่นเป็น 3 หรือ 4 แถว แต่ทว่าในระยะที่มีกิจกรรมการค้า ผู้คนจะซื้อของเฉพาะแถวริม 2 แถว ทำให้ แผงวางของแถวกลางซึ่งเจ้าของตลาดคาดว่าจะให้เช่าทำการค้าได้กลายเป็นที่วางของ และแผงเปล่าไป

กาดหมูเบิ้ง (รูปที่ 5) อยู่ระหว่างทางลำพูน–ป่าซางเช่นเดียวกันสิ่งที่น่าสังเกตสำหรับกาดหมูเบิ้งนี้ คือมีอาคารถาวร ลักษณะโล่ง มุงสังกะสีหลังหนึ่ง และมีแผงขายของซึ่งเป็นแผงไม้ไผ่อยู่รายเรียงโดยรอบ แต่ทว่าบริเวณที่เป็นอาคารผู้คนไม่นิยมเข้าไปขายของ กลับนิยมขายตามแผงและกางร่มแทน กาดหมูเบิ้งนี้เป็นกาดบ่าย ซึ่งตั้งแต่บ่ายสามโมงจนถึงประมาณห้าโมงเย็น สิ่งที่น่าสังเกตและน่าสนใจที่กาดหมูเบิ้งนี้คือ บริเวณโดยรอบตลาดเป็นจุด ๆ จะมีร้านน้ำพร้อมจอกน้ำตั้ง (รูปที่ 6) ให้ทั้งพ่อค้าแม่ค้า และผู้มาซื้อของได้รับประทานดับร้อนโดยไม่คิดมูลค่าซึ่งเป็นวัฒนธรรมประจำตัวของชนพื้นบ้านลานนาไทย[4] ลักษณะดังกล่าวมีอยู่ทั่วไปตามตลาดร้านค้าพื้นบ้านและตามวัดวาอารามของทางลานนาซึ่งเป็นสิ่งซึ่งประทับใจแสดงความมีน้ำใจและแสดงสังคมที่ยังมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อย่างใกล้ชิด

กาดซึ่งอยู่ในที่ต่าง ๆ (รูปที่ 7–12) ต่างทิศทางกัน แต่มีลักษณะเฉพาะบางอย่างที่สามารถจับจุดเด่นได้ และสามารถนำมาวิเคราะห์ทางวิชาการของการออกแบบสถาปัตยกรรมได้มีตามนี้

กาดสันป่าสัก อยู่ระหว่างสันป่าตองกับลำพูน (รูปที่ 7)

กาดห้วยแม่ขะจาน อยู่ระหว่างลำพูน–ป่าซาง (รูปที่ 8)

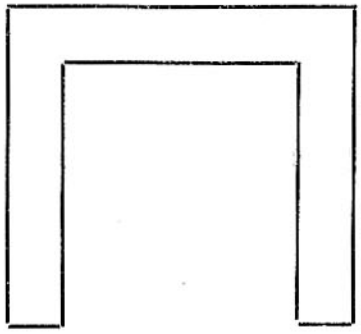
กาดเหมืองลึก อยู่ระหว่างป่าซางและพระบาทตากผ้า (รูปที่ 9)

ทั้งสามกาดนี้อยู่ทางใต้ของเชียงใหม่ ตามเส้นทางเชียงใหม่ – ลำพูน – ป่าซาง – บ้านโฮ่ง กาดสะเมิง อยู่บนเส้นทางไปแม่แตง สะเมิง และแม่สา (รูปที่ 10) กาดป่าซาง และกาดเหมืองผ่า อยู่อำเภอแม่ริม ซึ่งอยู่ทางเหนือของเมืองเชียงใหม่ไปทางเชียงดาว (รูปที่ 11, 12)

กาดต่าง ๆ เหล่านี้ (รูปที่ 7–12) เป็นกาดซึ่งอยู่บริเวณรอบนอกของเชียงใหม่และลำพูน ซึ่งแยกไปในทิศทางต่าง ๆ กันทั้งทางเหนือ ใต้และตะวันตก เป็นกาดซึ่งมีขนาดต่างกันตามความใหญ่เล็กของชุมชน บรรดากาดต่าง ๆ ซึ่งอยู่บนถนนสายเชียงใหม่ สารภี ลำพูน ป่าซางนี้ มีส่วนได้เปรียบเพราะถนนสายนี้มีผิวจราจร 2 แนว ปลูกต้นไม้สองข้างทางอย่างเป็นระเบียบ[5] ในเขตของเชียงใหม่ ปลูกต้นยางสูงตรงเป็นแถว ร่มคลุมถนนเกือบจรดถึงกัน ถนนจะร่มตลอดทั้งวัน เมื่อเข้าเขตลำพูน จะสังเกตได้ง่ายโดยต้นยางจะเปลี่ยนเป็นต้นขี้เหล็กใบหนาให้ดอกสีเหลืองสวยงามมาก

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการใช้พื้นที่ของกาดต่าง ๆ แล้วจะพบว่ากาดสันป่าสัก กาดห้วยแม่ขะจาน กาดเหมืองลึก และกาดสะเมิง มีลักษณะเด่นเหมือนกันคือ ตัวอาคารปลูกเป็นอาคารโล่ง รูปตัว U ส่วนที่เป็นอาคารผอมยาว มีการตั้งแผงขายของ 2 แถว คนซื้ออยู่สองฟาก ส่วน

พื้นที่ว่างส่วนกลางจะตั้งแผงขายของกลางแจ้งและกางร่มเฉพาะตัวเมื่อเวลามีกิจกรรมการค้า และจะ

แลดูมีชีวิตชีวามาก สำหรับกาดบ่าซางและภาคเหมืองผ่า ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันในส่วนอาคารที่เป็นตลาดในหลังคาคลุมมีพื้นที่ค่อนข้างใหญ่ และพื้นที่ส่วนกลางค่อนข้างคับแคบ กาดบ่าซางเป็นกาดใหญ่ขายของนานาประเภทส่วนกาดเหมืองผา ตั้งอยู่อำเภอแม่ริม เป็นกาดอาหารซึ่งมีขนาดเล็ก

จากลักษณะเปรียบเทียบของกาดในกลุ่มนี้เอง สามารถจับลักษณะเด่นทางสถาปัตยกรรมซึ่งมิใช่คุณค่าของตัวอาคาร แต่เป็นคุณค่าของการใช้พื้นที่ว่าง ซึ่งสัมพันธ์กับพฤติกรรมและวัฒนธรรมของชาวบ้าน กล่าวคือ เมื่อใช้พื้นที่ในอาคารซึ่งมีหลังคาคลุมลักษณะยาวและแคบทำให้ความแออัดลดน้อยลง แสงแดดส่องถึงและอากาศถ่ายเทได้สะดวก ส่วนพื้นที่ค้าขายส่วนกลางเมื่อมีกิจกรรมจะมีการกางร่มกันแดดฝน เมื่อเลิกกิจกรรม ผู้คนต่างขนข้าวของตนเองกลับ ทำให้พื้นที่ว่างโล่งตามเดิม และวัฒนธรรมท้องถิ่นอีกประเภทหนึ่งซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของลานนาคือ นอกจากความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกันแล้ว ทั้งผู้ซื้อและผู้ค้าขายต่างรับผิดชอบในส่วนการทำความสะอาด เมื่อต่างเลิกกิจกรรมกลับไป จะเก็บของของตนเองทั้งของใช้และของเหลือใช้แม้แต่ขยะต่าง ๆ ต่างคนต่างเก็บได้เรียบสะอาด (รูปที่ 7-9) คนละไม้คนละมือ สามารถทำให้สะอาดได้ทันที หลังตลาดเลิก ซึ่งลักษณะดังกล่าวไม่สามารถหาดูได้ในตลาดในเมือง หรือตามตลาดเทศบาล

กาดนากาศ (รูปที่ 13) เป็นกาดขนาดใหญ่มาก เป็นทั้งกาดใบยาและกาดอาหารอยู่ติดกัน ลักษณะอาคารก็สร้างแบบท้องถิ่น เป็นแถวยาวเล็กเรียงกันไป สำหรับกาดนี้ เมื่อเวลามีกิจกรรมจะคึกคักมาก เพราะผู้ค้าขายจะนำของใส่เกวียนมาค้า ขบวนเกวียนเรียงรายเป็นร้อย ๆ คัน เมื่อค้าขายเลิก ต่างคนก็ต่างเก็บของและขยะใส่เกวียนของตนเองกลับไป เป็นกิจกรรมที่น่าดูและชี้ให้เห็นลักษณะเด่นของวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างมาก

ในกรณีที่ความเจริญมาถึงหมู่บ้านมากขึ้น ตลาดเริ่มกลายสภาพเป็นตลาดเทศบาลโดยสร้างเป็นอาคารค่อนข้างถาวรหรือถาวรขนาดใหญ่ เช่น กาดแม่แตง (รูปที่ 14) กาดริมบึง ที่ลำพูน (รูปที่ 15, 16) กาดฉางข้าวน้อยที่บ่าซาง ตลาดสดสุขาภิบาลจอมทองพัฒนา ตลาดสดสุขาภิบาลบ่าซาง และตลาดสดชัยเรืองศรี (รูปที่ 17-20 ตามลำดับ) จะสังเกตความเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศการค้าขายได้ทันทีว่า เมื่อกาดพื้นบ้านเปลี่ยนเป็นตลาดสดเทศบาล ความโล่งและความสะอาด

ตามลักษณะพื้นบ้านหายไปกลายเป็นอาคารขนาดใหญ่ซึ่งมีของวางเต็มอาคาร ซึ่งตามหลักการออกแบบพื้นฐานจะทราบได้ทันทีว่า เมื่อมีอาคารขนาดใหญ่ซึ่งมีหลังคาคลุมพื้นที่มาก แสงสว่างที่จะเข้าสู่ช่วงภายในจะน้อยลงเป็นปฏิภาคกลับกับพื้นที่อาคาร นอกจากนั้น การตั้งของวางขายซึ่งเคยตั้งเป็นแถวยาวโปร่งๆ เดินทักทายพ่อค้าแม่ค้าไปได้เรื่อยๆ กลับกลายเป็นต้องเดินซื้อของในที่มืดทึบ แสงสว่างเข้าถึงน้อยและการถ่ายเทอากาศเป็นไปได้ยากเพราะขนาดอาคารซึ่งมีหลังคาคลุมมีขนาดใหญ่และสิ่งที่ตามมากับลักษณะอาคารประเภทนี้คือ ความสกปรกภายในและภายนอกตัวตลาด เพราะความทึบและใหญ่ของอาคารอาจมีส่วนให้การดูแลซึ่งกันและกันเป็นไปได้ยาก ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคลลดถอยลง เพราะถือว่าเป็นตลาดเทศบาลหรือสุขาภิบาล เจ้าหน้าที่ของรัฐควรรับผิดชอบ ผิดกับตลาดพื้นบ้านซึ่งชาวบ้านจะช่วยกันรับผิดชอบกันเอง

สรุป

เมื่อเปรียบเทียบลักษณะของตลาดพื้นบ้านของชนบทกับตลาดเทศบาลจะเห็นความแตกต่างกันได้ชัด ทั้งลักษณะของอาคาร วัสดุ ตลอดจนลักษณะของวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งมีผลต่อหน้าตาของสถาปัตยกรรม การใช้ที่ว่างของกิจกรรมซึ่งสัมพันธ์กับลักษณะของวัฒนธรรมท้องถิ่น และความรับผิดชอบต่อตลาดซึ่งถือเป็นของกลางร่วมกัน ในฐานะสถาปนิกย่อมไม่สามารถปฏิเสธการพัฒนาทางวัตถุซึ่งจำเป็นจะต้องเกิดขึ้นตามกาลเวลา แต่การพัฒนาต่างๆ สถาปนิกสามารถจับลักษณะเด่นของพฤติกรรมพื้นบ้านมาประยุกต์กับการออกแบบได้ ยกตัวอย่าง เช่น หากตลาดพื้นบ้านซึ่งใช้วัสดุกึ่งถาวรจำเป็นต้องสร้างใหม่ ไม่จำเป็นว่าสถาปนิกจะต้องยัดเยียดลักษณะตลาดเทศบาลทั่วไปให้กับท้องถิ่น แต่อาจพัฒนาลักษณะของเก่าซึ่งมีคุณลักษณะทั้งด้านสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมเข้ามาแสดงออกกับการออกแบบสถาปัตยกรรมได้หากสถาปนิกมีความสนใจและศึกษาลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างถ่องแท้ และเข้าใจถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ซึ่งค่อนข้างเป็นนามธรรมบ้าง จะสามารถผลิตสถาปัตยกรรมพื้นบ้านลักษณะใหม่ได้

เชิงอรรถ

1. สงวน โชติสุขรัตน์, *ประเพณีและวัฒนธรรมเมืองเหนือ*, โอเดียนสโตร์, 2505, หน้า 430.
2. อนุวิทย์ เจริญศุภกุล, *เรือนไทยในภาคเหนือ*, เจริญวิทย์การพิมพ์, 2519, หน้า 35.
3. กาด คือ ตลาดของลานนาไทย ซึ่งมีทั้งกาดอาหาร กาดใบยา กาดวัวกาดควาย ตามลักษณะของกิจกรรมการค้าขายแลกเปลี่ยน : ผู้เขียน
4. อัน นิมมานเหมินท์, *ศิลปลานนาไทย* เรื่อง "เรือนไทยแบบดั้งเดิม," สำนักพิมพ์เมืองโบราณ 2524, หน้า 139.
5. อัน นิมมานเหมินท์, *ลานนาปริทัศน์* เรื่อง "การพัฒนาเวียงพิงค์โดยร่างโครงผังเมือง" *พ.ศ. 2522*, สำนักพิมพ์เมืองโบราณ 2524, หน้า 89.

บรรณานุกรม

ไกรศรี นิมมานเหมินท์, *ความรู้พื้นฐานด้านลานนาคดี ศาสนา และวัฒนธรรม*, ลานนาไทยปริทัศน์, สำนักพิมพ์เมืองโบราณ 2525.

ปราณี ศิริธร, *ผู้บุกเบิกแห่งเชียงใหม่*, กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์เรืองศิลป์, 2523.

วิวัฒน์ เตมียพันธ์, *เรือนลานนาไทย*, บรรยาย ณ หอประชุม เอ.ยู.เอ. เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2518.

วิวัฒน์ เตมียพันธ์, *เรือนลำปาง*, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง, 2517.

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, *ข้อมูลใหม่–ข้อคิดเกี่ยวกับเชียงแสนพะเยา*, วารสารเมืองโบราณ เมษายน–กรกฎาคม 2524.

สมหมาย เปรมจิตต์, กมล ศรีวิชัยนันท์, สุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนาว์, *พระเจดีย์ในลานนาไทย*, สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2524.

เสนอ นิลเดช, *เรือนไทยล้อ*, ศิลปลานนาไทย, สำนักพิมพ์เมืองโบราณ 2524.

เสนอ นิลเดช, *เรือนเชียงใหม่*, ศิลปลานนาไทย, สำนักพิมพ์เมืองโบราณ 2524.

สงวน โชติสุขรัตน์, *ประเพณีและวัฒนธรรมเมืองเหนือ*, โอเดียนสโตร์, 2505.

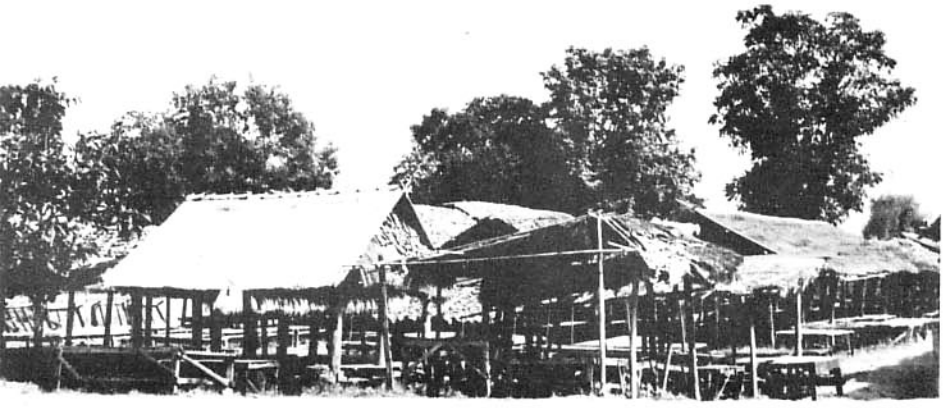
อนุวิทย์ เจริญศุภกุล, *เรือนลานนาไทย*, "บ้าน" ปีที่ 2 ฉบับที่ 21 การเคหะแห่งชาติ 2518.

อนุวิทย์ เจริญศุภกุล, *เรือนลานนาไทย บทวิเคราะห์*, "สถาปนิก" ปีที่ 1 ฉบับที่ 3–4, 2519.

อนุวิทย์ เจริญศุภกุล, *เรือนไทยในภาคเหนือ*, เจริญวิทย์การพิมพ์, 2519.

อัน นิมมานเหมินท์, *เรือนไทยแบบดั้งเดิม*, ศิลปลานนาไทย, สำนักพิมพ์เมืองโบราณ 2524.

อัน นิมมานเหมินท์, *การพัฒนาเวียงพิงค์ โดยร่างโครงผังเมือง พ.ศ. 2522*, ศิลปลานนาไทย, สำนักพิมพ์เมืองโบราณ 2524.

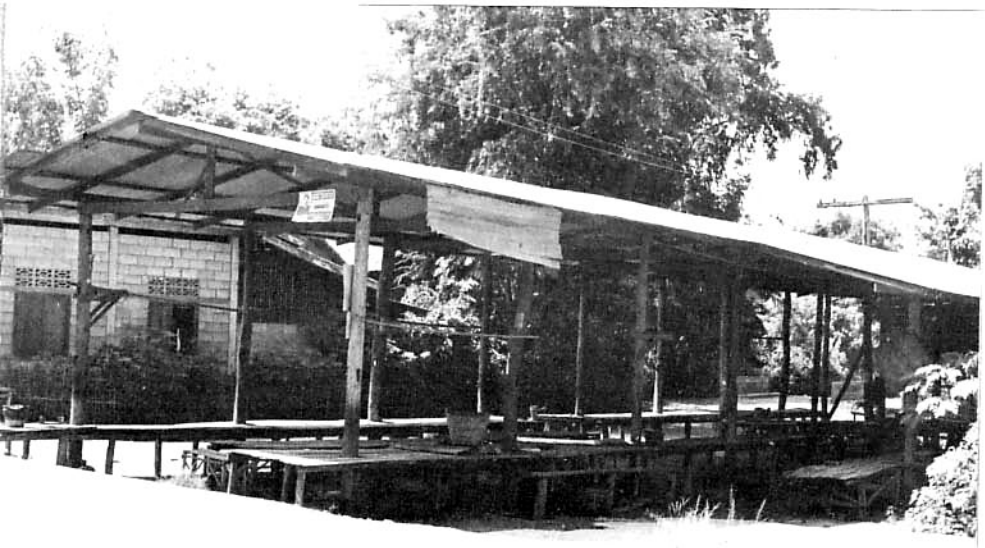

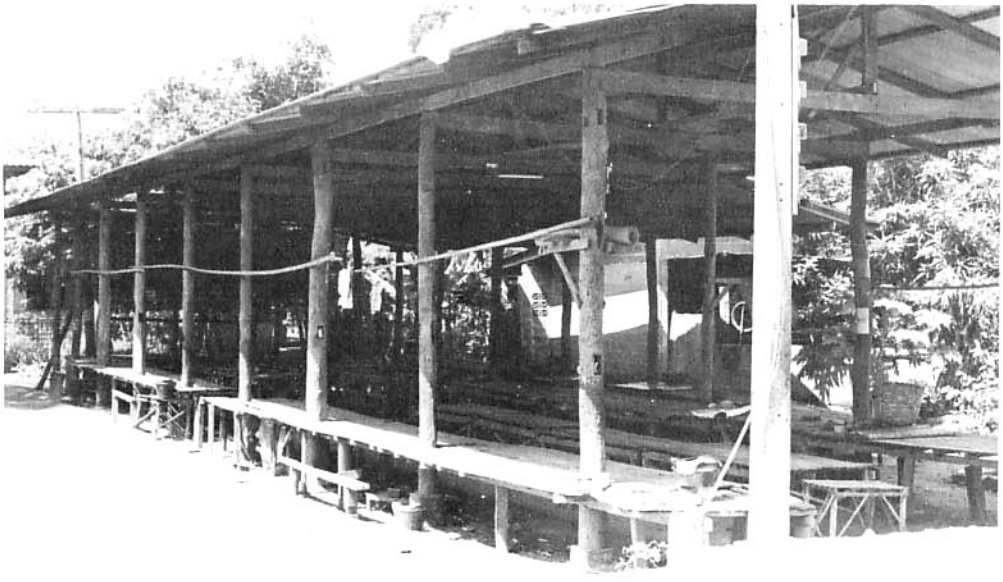
รูปที่ 1 กาดบ้านท่าข้ามเหนือ

รูปที่ 2 กาดบ้านแปะ

รูปที่ 3 กาดบ้านแป้น

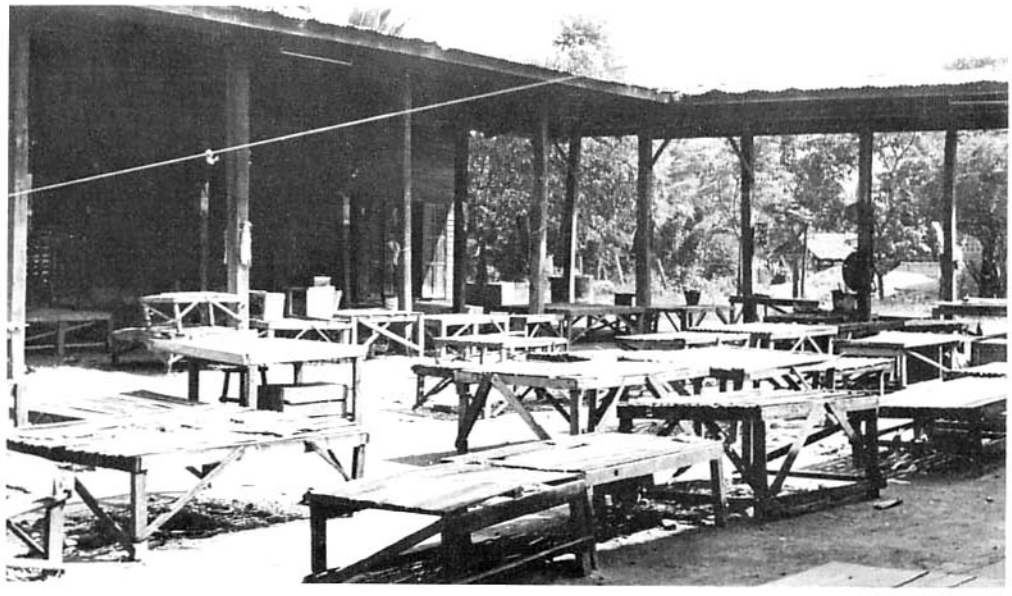

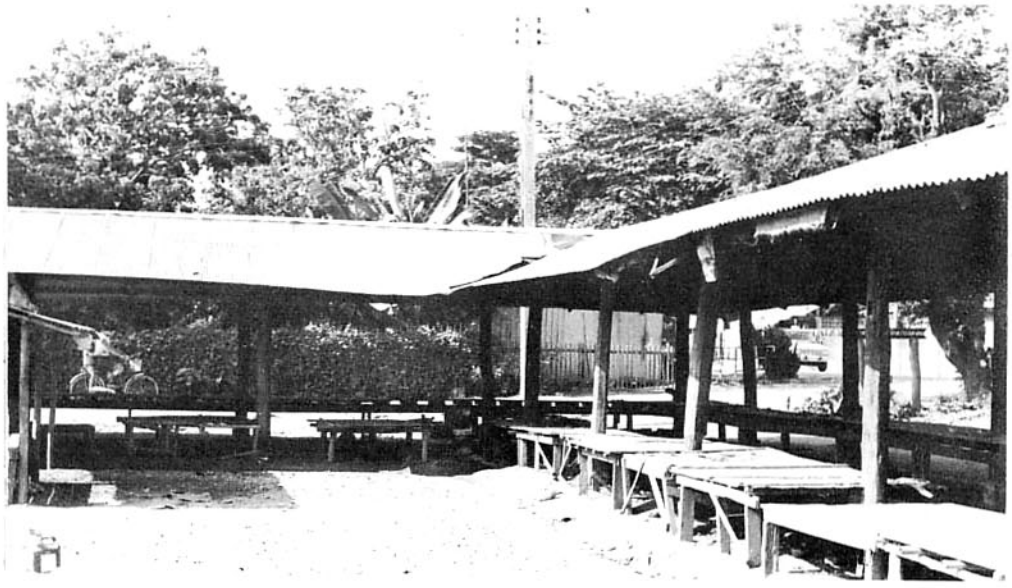
รูปที่ 4 กาดเหมืองจี้

รูปที่ 5 กาดหมูเบิ้ง

รูปที่ 6 ร้านน้ำที่กาดหมูเบิ้ง

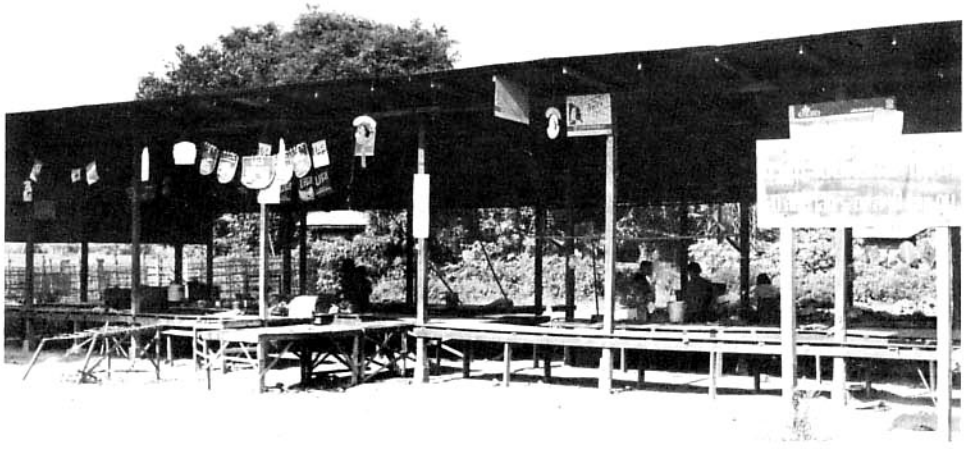

รูปที่ 7 กาดสันป่าสัก

รูปที่ 8 กาดห้วยแม่ขะจาน

รูปที่ 9 กาดเหมืองลึก

รูปที่ 10 กาดสะเมิง

รูปที่ 11 กาดป่าซาง

รูปที่ 12 กาดเหมืองผ่า

รูปที่ 13 กาดนากาศ

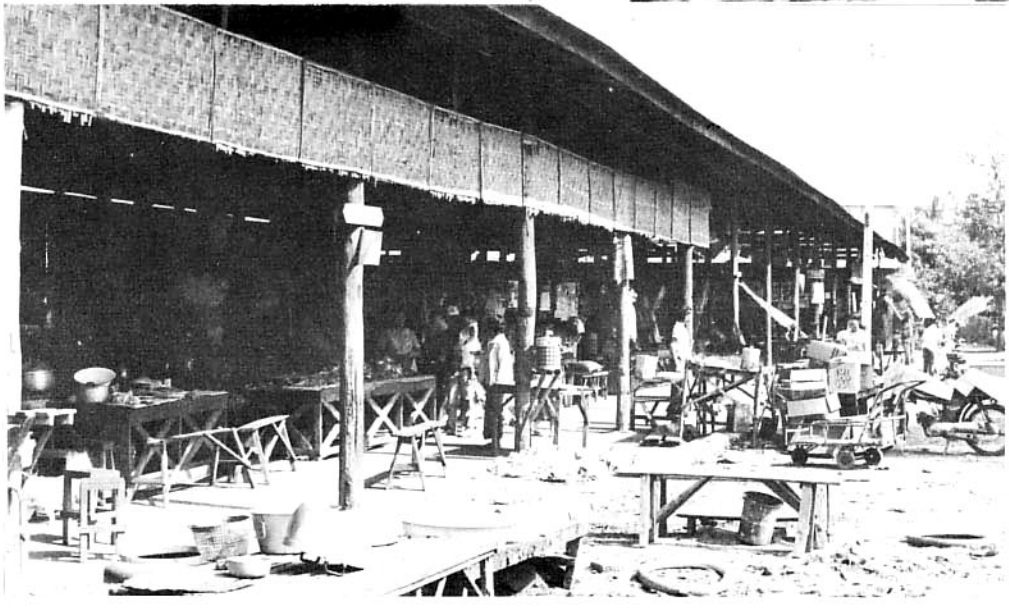

รูปที่ 14 กาดแม่แตง

รูปที่ 15 กาดริมปิง
แสดงภายใน

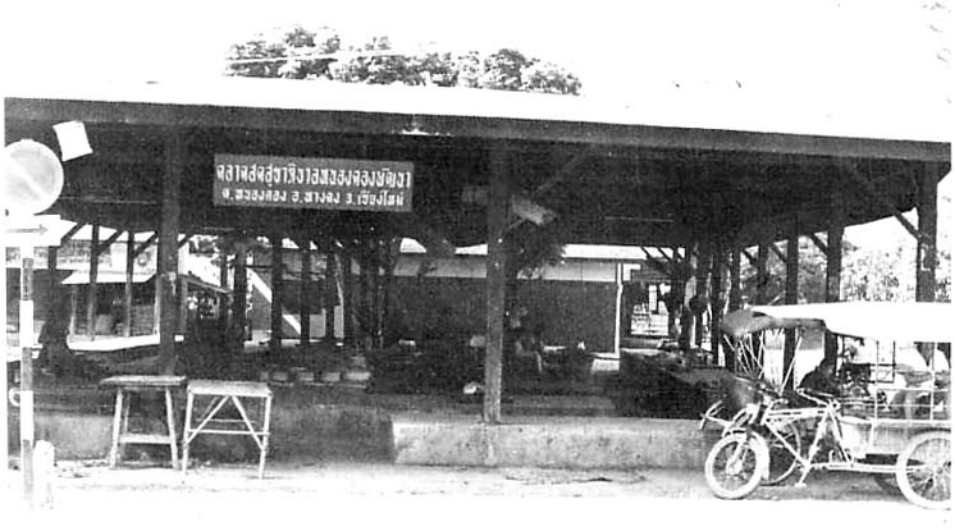
รูปที่ 16 กาดริมปิง
แสดงภายนอก

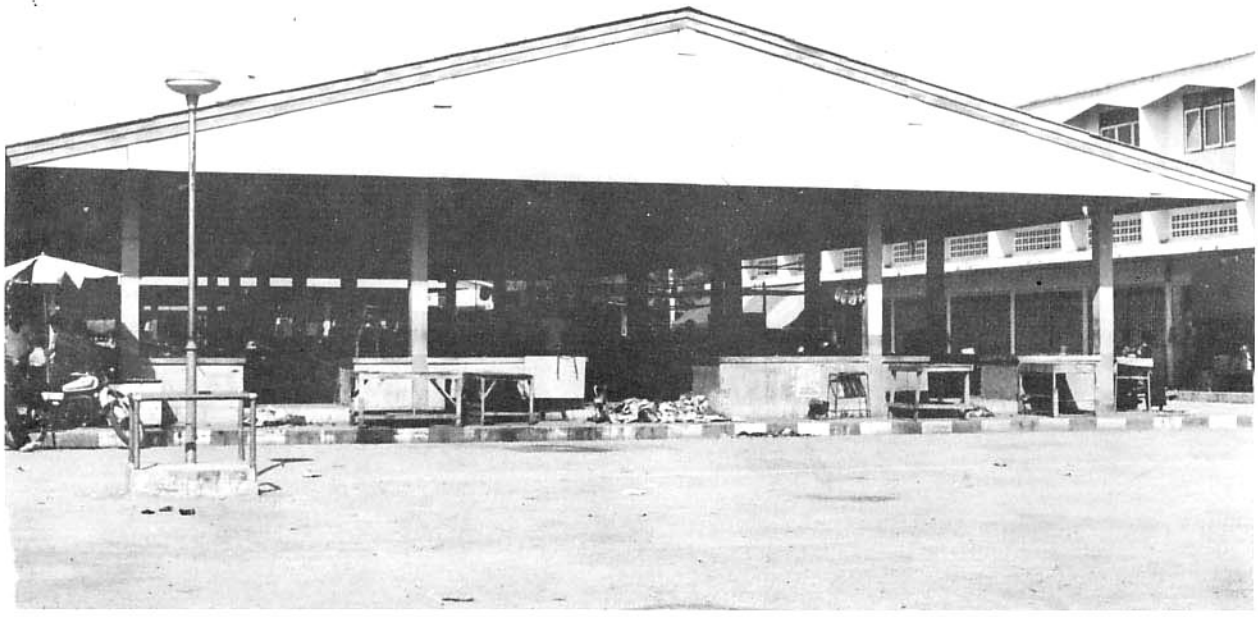

รูปที่ 17 กาดฉางข้าวน้อย

รูปที่ 18 ตลาดสุขาภิบาลจอมทองพัฒนา

รูปที่ 19 ตลาดสุขาภิบาลป่าซาง

รูปที่ 20 ตลาดสดชัยเรืองศรี

